
Публикуван на: 01-12-2009

Източник: [Портал Европа](#)



Договорът от Лисабон, подписан на 13 декември 2007 година от 27-те държавни и правителствени ръководители на държавите членки на Съюза, влиза в сила на 1 декември 2009 година. Той изменя двата основни договора, които са Договорът за Европейския съюз (ДЕО) и Договорът за създаване на Европейската общност, като последният вече е озаглавен „Договор за функционирането на Европейския съюз“ (ДФЕС), съобщава европейската пресслужба Рапид .

Договорът от Лисабон внася изменения в устройството и правомощията на Съда на Европейския съюз.

А. Измененията, внесени в устройството на институцията и в назначаването на нейните членове

Европейският съюз, който вече има юридическа правосубектност, заменя Европейската общност. Така с Договора от Лисабон структурата на стълбове отпада и Съюзът разполага с нова институционална рамка. Вследствие на това, както институциите, които променят своето наименование, така и правораздавателната система на Съюза като цяло получава името Съд на Европейския съюз, който се състои от три юрисдикции : Съд, Общ съд и Съд на публичната служба. Що се отнася до създаването на специализирани съдилища, макар и Договорът от Лисабон да възпроизвежда някои от действащите понастоящем разпоредби, той предвижда и определени изменения в условията и реда за тяхното създаване, а именно че отсега нататък те се създават в съответствие с обикновената законодателна процедура (т.е. в съответствие с процедурата на съвместно вземане на решения с квалифицирано мнозинство), а не както досега с единодушие. От Договора от Лисабон е видно, че искането за изменение на Статута на Съда на Европейския съюз се разглежда като „проект на законодателен акт“ и трябва да бъде подчинено на обикновената законодателна процедура. Статутът на съдиите и на генералните адвокати обаче, както и езиковият режим на Съда, и занапред са подчинени на правилото за единодушието. Що се отнася до условията и реда за назначаване на членовете на институцията, Договорът от Лисабон възпроизвежда действащите понастоящем разпоредби в смисъл, че съдиите се назначават по общо съгласие от правителствата на държавите членки за срок от шест години, но вече след консултиране с комитет, натоварен да дава становище относно годността на кандидатите да упражняват функциите на съдия и генерален адвокат на Съда и на Общия съд.

Комитетът е съставен от седем лица, избрани измежду бивши членове на двете юрисдикции, членове на висши национални съдебни органи и юристи с призната компетентност, един от които се предлага от Европейския парламент. Като действа по инициатива на председателя на Съда, Съветът приема решенията, с които се определят правилата за функциониране на този комитет, както и за

назначаване на неговите членове.

Що се отнася до генералните адвокати, с декларация се предвижда, че техният брой е възможно да се увеличи от осем на единадесет по искане на Съда.

Б. Измененията, свързани с правомощията на Съда на Европейския съюз

Области

Установената с Договора от Маастрихт структура на стълбове отпада. Ето защо компетентността на Съда на Европейския съюз се разпростира върху правото на Европейския съюз, освен ако в договорите не е предвидено друго.

Така Съдът придобива обща компетентност по преюдициални въпроси в областта на пространството на свобода, сигурност и правосъдие поради отпадането на стълбовете и поради отмяната с Договора от Лисабон на членове 35 ЕС и 68 ЕО, които предвиждаха ограничения в компетентността на Съда.

Първо, що се отнася до полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси 7 , компетентността на Съда да се произнася по преюдициални запитвания става задължителна и вече не е подчинена на условието за представяне на декларация от всяка държава членка за признаване на тази компетентност и за определяне на националните юрисдикции, които могат да го сезират. С Договора от Лисабон полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправните въпроси се приобщават към общото право и всички юрисдикции могат да сезират Съда. Преходните разпоредби обаче предвиждат, че тази пълна компетентност ще се прилага едва след изтичането на пет години от влизането в сила на договора от Лисабон. Второ, що се отнася до визите, убежището, имиграцията и другите политики, свързани с движението на хора 9 (по-конкретно съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси, признаването и изпълнението на съдебни решения), сега Съдът може да бъде сезиран от всички национални юрисдикции - а не единствено от върховните юрисдикции - и той вече е компетентен да се произнася по мерки, свързани с опазването на обществения ред в рамките на трансграничния контрол. Следователно Съдът има обща компетентност в тази област още с влизането в сила на Договора от Лисабон.

Освен това Хартата на основните права 10 на Европейския съюз придобива същата юридическа сила като договорите 11 . Тя става част от "нормите с конституционен ранг", по които Съдът може да се произнася. Хартата обаче не е противопоставима на Обединеното кралство и на Полша, които се ползват с дерогация 12 , от което е видно, че Хартата не дава възможност на Съда на Европейския съюз или на който и да било правораздавателен орган на тези две държави членки да преценява дали законовите, подзаконовите и административните разпоредби, практики или действия са несъвместими с основните права или принципи, които се потвърждават в Хартата. Освен това държавните и правителствените ръководители са се договорили тази дерогация да се прилага в бъдеще и към Чешката република .

Макар и понятието за стълб да отпада с Договора от Лисабон, по силата на Дял V от Договора за ЕС 14 общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС) продължава да бъде предмет на специфични правила и процедури. Така Съдът не е компетентен да контролира спазването на тези разпоредби, както и приетите въз основа на тях актове, с две изключения, а именно: 1) той е компетентен да контролира разделението между правомощията на Съюза и ОВППС, осъществяването на които не трябва да засяга упражняването на областите на компетентност на Съюза и правомощията на институциите с оглед упражняването на изключителната и споделена

компетентност на Съюза ; 2) той е компетентен да се произнася по жалби за отмяна срещу решенията, предвиждащи ограничителни мерки срещу физически или юридически лица, приети от Съвета, например в рамките на борбата срещу тероризма (замразяване на финансови средства) .

Производства

Преюдициалното производство се разширява и по отношение на актовете, приети от органите, службите или агенциите на Съюза, които се включват в правото на Съюза, и така Съдът може да ги тълкува и да упражнява контрол върху тяхната валидност по искане на националните юрисдикции, за да им даде възможност да проверят например съответствието на своето национално законодателство с това право.

С Договора от Лисабон се въвежда разпоредба, съгласно която Съдът се произнася в най-кратък срок, ако във връзка със задържано лице по висящо пред всеки национален съдебен орган дело бъде повдигнат преюдициален въпрос. По този начин самият Договор се позовава на спешното преюдициално производство (СПП), което влезе в сила на 1 март 2008 г. и което се прилага по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие. Договорът от Лисабон разпростира контрола на Съда и спрямо актовете на Европейския съвет, като последният е признат от Договора от Лисабон за пълноправна институция. По силата на нови разпоредби той е компетентен, по искане на засегнатата държава членка, да се произнася по законосъобразността на акт, приет от Европейския съвет, ако установи явна опасност от тежко нарушение на определени ценности от тази държава членка (зачитане на човешкото достойнство, зачитане на правата на човека и др.) .

Наред с това институцията е компетентна да се произнася и по иски, предявени от Сметната палата, от Европейската централна банка, а вече и от Комитета на регионите за защита на техните правомощия.

Договорът от Лисабон смекчава условията за допустимост на жалбите, подадени от частноправни субекти (физически или юридически лица) срещу решенията на институциите, органите, службите или агенциите на Съюза. Частноправните субекти могат да подават жалби срещу подзаконовни актове, ако те ги засягат пряко и не включват мерки за изпълнение.

Следователно частноправните субекти вече не следва да доказват, че са лично засегнати от тези актове. В рамките на контрола за спазване на принципа на субсидиарност Съдът може да бъде сезиран от държава членка, при неспазване на принципа на субсидиарност, с жалба за отмяна на законодателен акт, подадена от национален парламент или от една от неговите камари. Жалбата трябва официално да бъде подадена от правителството на държавата, но тя също може просто да бъде "предадена" от това правителство, като истинският автор на жалбата е националният парламент или негова камара 24 . Комитетът на регионите също може да предяви иск за нарушение на тези принципи по отношение на актовете, за които консултацията с него е задължителна.

Договорът от Лисабон ускорява и механизма на имуществените санкции (фиксирана парична сума и/или принудителна парична мярка) за неизпълнение на съдебно решение, с което се установява неизпълнение на задължения. Той предоставя и възможност на Съда да налага още от етапа на първото съдебно решение, установяващо неизпълнение на задължения, имуществени санкции в случаите, в които на Комисията не са съобщени национални мерки за транспониране на съответната директива.

И накрая, след изтичането на петгодишен период Комисията може да предявява иски за неизпълнение на задължения във връзка с мерки, отнасящи се до полицейското и съдебното

сътрудничество по наказателноправни въпроси, приети преди влизането в сила на Договора от Лисабон.